

УДК 656.072

АНАЛІЗ РОБОТИ ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Позднякова Л.О., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)

Транспорт є ключовою ланкою соціально-економічної системи держави і належить до стратегічно важливих галузей національної економіки, без ефективної роботи якої неможливе подальше підвищення добробуту суспільства.

Транспортний комплекс України включає понад 189,2 тис. км шляхів сполучення, 43,9 тис. км магістральних трубопроводів та поєднує понад 800 тисяч працівників. Вартість основних виробничих фондів комплексу перевищує 12% вартості фондів країни. Частка транспортних витрат у вартості продукції промисловості та сільськогосподарства оцінюється на рівні 15-20%. Питома вага транспорту у валовому внутрішньому продукті (ВВП) України сягає 6,7%.

Тривала економічна криза, яка спричинила різке падіння ВВП - 59,2%, розрив економічних зв'язків між країнами СНД та в рамках СЕВ найбільш згубно вплинули на транспортний сектор економіки України як транзитної транспортної держави. Обсяги перевезень вантажів скоротились в 3,5 рази, пасажирів – у 1,83 рази, викликавши усі подальші негативні наслідки. Резерви пропускних і провізних спроможностей, що виникли на всіх видах транспорту, створили сталу суспільну думку про їх наявність на найближчі 15 років. Це визначило стратегію центральних органів управління щодо забезпечення бюджетного фінансування розвитку транспорту, інвестиційної політики на оновлення його основних фондів.

Необхідність утримання розгалуженої інфраструктури, виконання покладеного державою соціального навантаження на фоні скорочення доходів від перевезень та жорсткої тарифної політики призвело до різкого старіння основних фондів галузі і, як наслідок – скорочення перевізних можливостей. Знос основних фондів транспорту перевищив 70%, а їх активної частини – рухомого складу – 80%.

Є очевидним, що без здійснення рішучих заходів на рівні держави транспортний комплекс України у найближчі 5 років може перетворитися в головний стримуючий фактор підйому та структурної перебудови економіки, забезпечення безпеки та обороноздатності країни, покращення умов та підвищення рівня життя населення.

Управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученнях, а також регулювання виробничо-господарської діяльності у сфері організації і забезпечення цього процесу залізницями, підприємствами, установами та організаціями здійснюється централізовано і

належать виключно до компетенції Укрзалізниці, яка здійснює функції господарюючого суб'єкта.

Згідно з частиною другою статті 12 Господарського кодексу України основними засобами державного регулювання у сфері залізничного транспорту є:

- державне замовлення;
- встановлення тарифів;
- надання ліцензій;
- технічне регулювання.

Відповідно до частини дванадцятої статті 10 Закону України «Про залізничний транспорт» Кабінет Міністрів України щорічно встановлює Укрзалізниці державне замовлення щодо перевезень пасажирів і вантажів, введення нових потужностей, модернізації технічних засобів, порядку і розмірів виділення необхідних для цих потреб коштів з Державного бюджету України. Державні фіксовані ціни і тарифи встановлюються державними органами України на ресурси, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, на товари і послуги, що мають вирішальне соціальне значення, а також на продукцію, товари і послуги, виробництво яких зосереджено на підприємствах, що займають монопольне (домінуюче) положення на ринку.

Дослідженням встановлено, що система державного регулювання залізничним транспортом є недосконалою внаслідок:

- відсутності гнучкої системи регулювання тарифів;
- відсутності диференційного підходу до регулювання тарифів у природно-монопольних та конкурентних видах діяльності;
- відсутності узгодження державного регулювання різних природних монополій;
- відсутності механізму надання рівного доступу до інфраструктури залізничним компаніям усіх форм власності;
- недосконалості нормативної бази функціонування залізничного транспорту та невідповідності його організаційної структури Основному Закону та умовам ринкової економіки.

Таким чином, проведення структурної перебудови існуючої системи державного регулювання є необхідним, тому це і буде елементом наукової новизни дисертаційного дослідження автора. Перш за все необхідно розробити механізм, який забезпечить стабільне функціонування залізничного транспорту України у взаємодії зі всіма видами транспорту та міжнародним транспортом, який слідує через територію держави, і державні зовнішньоекономічні стосунки.